

Kristianopel är inget mysterium

L förra numret skrev jag om en nyhetskarta från Kalmarkriget 1611. Men slutklämmen blev lite förhastad. Kristianopels placering på kartan är visserligen förvånande men inget mysterium. Kartor är ytterst sällan, och bör inte vara, något mysterium i den korrekta meningen av "något som ej kan förstås eller förklaras med förnuftets hjälp" (Svensk Ordbok). Att de kan vara svårtolkade är en annan sak.

Av: Göran Bäärnhielm, e-post: goran.baarnhielm@gmail.com

Kristianopels placering har två förklar-
ningar. Mest uppenbart är att det inte
fanns någon plats för någon stads-
symbol med en hotfull truppstyrka på
det rätta stället på kartan, det vill säga
vid kusten söder om Kalmar. Men det
svenska vedergällningsanfallet mot
Kristianopol midsommaren 1611 spela-
de en viktig roll i Kalkmarkrigets drama-
turgi. Det var väsentligt för berättelsen
att platsen fanns med som en symbol,
så gravören Georg Keller placerade den
där det fanns utrymme nämligen i norra
Skåne. Den geografiska precisionen var
mindre viktig för läsaren på Frankfurt-
mässan, som berättelsen vände sig till.

Det är också möjligt att Georg Keller faktiskt inte visste var staden låg. Kristianopel anlades 1599 av Kristian IV och var Nordens första renässansstad med en modern stadsplan och starka befästningar efter italienska förebilder. Men den finns inte utsatt på någon publicerad karta förrän på Adrian Veens Nordenkarta 1613, som var dedicerad till Gustav II Adolf och byggde på de välunderrättade holländska sjökorten.

Det var dock många tyska knektar som deltog i Kalmarkriget, så kunskapen om krigshändelserna måste ha fått snabb spridning, och det troligaste är att det var litterär värdering och platsbrist som avgjorde Kristianopels placering på kartan.

I den tyska relationen berättas på sidan 63 hur svenske kungen hade kommit med 16 000 man och ansatte danskarna hårt. Översten i Kristianopol skrev till kung Kristian efter 500 man som förstärkning av garnisonen. Men svenskarna snappade upp brevet, utrustade 500 man med erövrade danska fanor; dessa kom till Kristianopol och ropade att de jagades av 1000 svenska ryttare. Stadsborna trodde de var vänner och släppte in dem, eftersom de tyckte

Utsnitt av Georg Kellers karta över Kalmarkriget 1611. Namnen förklaras i förra numret utom "Kol" som är Kullen, medan "prom" uttydes "promontorium" som är det latinska ordet för "udde".

Utsnitt av Adrian Veens Nordenkarta 1613 med Kristianopel utsatt. "t Slot" norr därom syftar sannolikt på Kalmar slott fastän "Calmer" har sin egen beteckning.

sig se ryttarna på avstånd, varefter portar och gator besattes, alla danskar höggs ner, men kvinnor, barn och tyskar skonades. Staden plundrades och brändes, bytet blev 3 tunnor guld. ”Stor var danskarnas sorg och skräck över denna förnäma och nybyggda fästning som var uppkallad efter kungen själv.”

Efter kriget byggdes Kristianopol upp igen, levde vidare in i den svenska tiden efter 1658, blev åter danskt under det grymma snapphanekriget 1676-77 men var sedan slut som fästning.

På Georg Kellers karta över Kalmar-kriget 1611 är staden medtagen som ett varnande exempel på lyckans växlingar.